

پلیر ایسم دینی و آزادی مذهبی
در حقوق بین الملل و
حکومت جهانی امام عصر (عج)

ترجس حمیدز

دانشجوی دکتری حقوق بین الملل دانشگاه تهران

با مقدمه

دکتر خیرالله پروین

دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

سرشناسه	: حمیدی، نرجس، ۱۳۶۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: پلورالیسم دینی و آزادی مذهبی در حقوق بین الملل و حکومت جهانی امام عصر (عج) / نرجس حمیدی: با مقدمه خیرالله پروین.
مشخصات نشر	: تهران: خرسندی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۲ ص.
شابک	: 978-600-114-608-4
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۰۱] - ۱۱۲: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: محمد بن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق -
موضوع	: کثرت‌گرایی مذهبی Religious pluralism
موضوع	: کثرت‌گرایی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام Pluralism -- Religious aspects -- Islam
موضوع	: آزادی دینی (حقوق بین الملل) (Freedom of religion) International law
موضوع	: مهدویت -- انتظار Mahdism -- *Waiting
شناسه افه	: پروین، خیرالله، ۱۳۴۲ -، مقدمه‌نویس
رده‌بندی کتبه	: ۱۳۹۵ پ ۸ ج ۸ / ۸۵ BL
رده‌بندی دیوینی	: ۲۰۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۲۸۲۷۸

انتشارات خرسندی

نمایشگاه و فروشگاه کتب مذهبی، حقوقی و مجموعه قوانین

تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان لیاقتی‌نژاد - جنبه به خیابان دانشگاه - پلاک ۱۷۴ - واحد ۲
تلفن: ۵ - ۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵ - ۶۶۹۷۱۰۳۴

فروشگاه شماره ۱: دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، تلفن: ۶۶۴۱۰۲۰۳

فروشگاه شماره ۲: میدان انقلاب، خ منبری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۹، تلفن: ۶۶۷۵۵۹۱۰ - ۶۶۹۵۰۷۵۰

فروشگاه شماره ۳: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید براتی، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد،

طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: WWW.Khorsandypub.com

پلورالیسم دینی و آزادی مذهبی در حقوق بین الملل و حکومت جهانی امام عصر (عج)

نرجس حمیدی

چاپ اول: ۱۳۹۵ تیراژ: ۵۰۰ جلد قیمت: ۹۰,۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-608-4

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۶۰۸-۴

۱۱	مقدمه دکتر خیرالله پروین
۱۳	مقدمه
۱۷	بخش نخست - پلورالیسم دینی و دموکراسی
۱۹	فصل نخست: پلورالیسم دینی
۱۹	مبحث نخست: پلورالیسم دینی و چیستی آن
۱۹	گفتار نخست: معنای پلورالیسم
۲۱	بند نخست: ابعاد مختلف پلورالیسم دینی از دیدگاه جان هیک
۲۲	بند دوم: کاربردها و معانی مختلف پلورالیسم دینی
۲۵	گفتار دوم: پیشینه پلورالیسم
۲۷	گفتار سوم: رواج پلورالیسم دینی در دهه های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰
۲۸	گفتار چهارم: دیدگاه‌های مختلف نسبت به چیستی بیان
۲۹	بند نخست: کثرت گرایی دینی
۲۹	بند دوم: انحصار گرایی دینی
۳۰	بند سوم: شمول گرایی دینی
۳۰	مبحث دوم: ادله کثرت‌نگرایان (مبانی پلورالیسم دینی)
۳۱	گفتار نخست: تفکیک میان «بود» از «نموده»
۳۲	گفتار دوم: فروکاستن دین به تجربه دینی
۳۳	گفتار سوم: تفکیک میان گوهر دین و صدف دین
۳۵	گفتار چهارم: صفت هادی خداوند
۳۸	مبحث سوم: پلورالیسم و اسلام
۳۸	گفتار نخست: بررسی دیدگاه‌های مختلف نسبت به حقانیت ادیان از نگاه اسلام
۳۸	گفتار دوم: ادله درون دینی انحصار حقانیت در اسلام
۴۰	گفتار سوم: پلورالیسم دینی در اسلام
۴۰	گفتار چهارم: پلورالیسم دینی و همزیستی مسالمت‌آمیز مطرح شده در اسلام (پلورالیسم اجتماعی)
۴۴	گفتار پنجم: پلورالیسم دینی در اسناد بین‌المللی
۴۵	فصل دوم: دموکراسی و آزادی مذهب

۴۶	مبحث نخست: اهمیت مذهب
۴۷	مبحث دوم: تعریف آزادی
۵۰	مبحث سوم: دموکراسی و آزادی مذهبی در اسلام
۵۹	مبحث چهارم: مقایسه آزادی مذهب از دیدگاه اسلام و غرب
۶۱	مبحث پنجم: آزادی مذهب از دیدگاه اسناد بین‌المللی
۶۹	مبحث ششم: مقایسه‌ی تفسیر عمومی شماره‌ی ۲۲ کمیته حقوق بشر با سایر اصول حقوق بین‌الملل
۷۱	بخش دوم - وضعیت دین در عصر ظهور
۷۳	فصل نخست: ظهور صغری
۷۴	فصل دوم: ظهور (خروج)
۷۹	فصل سوم: درگیری با رومی‌ها
۸۵	فصل چهارم: تثبیت حکومت
۹۷	برآیند کتاب
۱۰۱	فهرست منابع

www.ketab.ir

مقدمه دکتر خیرالله پروین

با تحولاتی که در دنیای معاصر در مباحث علمی از جمله مباحث حقوق بشری صورت می‌گیرد موله آزادی از جایگاه با اهمیتی برخوردار است. وجود آزادی که نعمتی خدادادی است موجب ارتقا دانش و فراهم نمودن فرصت‌ها برای افراد جامعه می‌شود و از طرفی مانع از آن است که تمایلات به نفس‌های نامگون و ناهمساز با خلقت بشر سوق یابد. از آن جایی که دین مبین اسلام آخرین دین الهی است و به گونه‌ای که خداوند فرموده است کاملترین دین می‌باشد اما در عین حال همگان را دعوت می‌کند و به ابرت می‌دهد به اینکه حرف و صدای دیگران را بشنوند و از بهترین‌ها پیروی کنند.

کتاب پیش رو، حاصل کوشش‌ها و تلاش‌های محقق محترم، سرکار خانم نرجس حمیدی دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل پردیس البرز دانشگاه تهران می‌باشد. نامبرده تلاش نموده است تا یکی از مباحث مهم علمی که در فضای کنونی جهان مطرح است می‌باشد را در حد توان مورد بحث و بررسی قرار دهد. کتاب حاضر به تبیین مفاهیم کلیدی اصطلاحات دینی و دمکراسی در حکومت جهانی امام عصر پرداخته است. از آنجایی که اینچنین موضوعاتی از جمله مباحث نو در وضعیت‌های دینی و غیر دینی و حقوق بشر در دنیای معاصر می‌باشد مصالحه و آن موجب فهم دقیق اینگونه مباحث خواهد شد.

این کتاب برای دانش‌پژوهان جوانی که دنبال یافتن حقایق می‌باشد مفید و قابل استفاده است. لذا مطالعه آن به همه علاقه‌مندان بویژه جوانان و دانشجویانی که پی‌گیر این چنین مباحثی هستند توصیه می‌شود. با آرزوی موفقیت برای خانم نرجس حمیدی.

دکتر خیرالله پروین

دانشیار دانشگاه تهران ۳۰-۳-۱۳۹۵

مقدمه

امروزه، با سرفته حقوق بین الملل و گسترش مباحث حقوق بشری، مبحث «آزادی» در زمره اساسی‌ترین واژگان در ادبیات حقوق بشر قرار دارد. یکی از بنیادی‌ترین آزادی‌های بشر، آزادی ارزشمند مذهب می‌باشد. در اسناد بین‌المللی فراوان بر آن تأکید شده است. مطالعات نشان می‌دهد زمانی که آزادی مذهب بر سطح بالایی اجرا می‌شود، گرایش کمتری نسبت به مخاصمات مسلحانه وجود دارد، بر ایند ملامت بهتر است، سطح بالاتری از معاش را به دنبال دارد، در راستای دموکراسی حرکت میکند و فرصت‌های آموزشی بهتری برای زنان فراهم می‌شود.^۱ در دنیای متمدن امروز، که پست مدرنیسم در تمام استان‌ها گسترش یافته، بشر رسوخ نموده، نفی حقیقت واحد و قبول کثرت، از بسترها و ارکان پست مدرنیته و از خصیصه‌های بارز جوامع پیشرفته و لیبرال به معنای عام می‌باشد. یکی از پیش شرط‌های هر دموکراسی، وجود نسبی میان مذهب با دولت است.^۲ بنابراین تکثر دینی در قوانین داخلی بسیاری از کشورها در اسناد بین‌المللی به صورت یک اصل وارد شده. از طرف دیگر، در حقوق بین الملل اسلام، تعالیمی از آزادی ارائه شده که با تعاریف حقوق بشری متفاوت است. مایکل چی پری نیز در کتاب اندیشه - موقه بشر می‌نویسد: اندیشه‌ی حقوق بشر که مبتنی بر قداست و کرامت انسان است، لاجرم اندیشه‌ی ان‌دینی است و نمی‌تواند با مبنایی سکولار توجیه شود.^۳ در اسناد بین‌المللی به این پرسش مهم که منظور از مذهب چیست، پاسخ روشنی داده نشده. اصلی‌ترین سند بین‌المللی در این موضوع، ماده‌ی ۱۸ میثاق

۱. Hertzke, Allen D, The future of religious freedom, Oxford University Press, 2013, p.101.

۲. بینام، دیوید، راهنمای نوآموز دموکراسی، ترجمه: مترجمان گروه دموکراسی مرکز و کرسی حقوق بشر صلح و دموکراسی یونسکو دانشگاه شهید بهشتی، تهران، مجد، ۱۳۸۹، ص. ۱۳۶.

۳. حبیبی مجنده، محمد، مبانی نظری حقوق بشر: مجموعه مقالات دومین همایش بین‌المللی حقوق بشر ۲۷ و ۲۸ اردیبهشت ۱۳۸۲، موسسه انتشارات دانشگاه مفید، ۱۳۸۴.

حقوق مدنی و سیاسی است. کمیته‌ی حقوق بشر در تفسیر عمومی شماره‌ی ۲۲، ماده‌ی ۱۸ را تفسیر نموده‌است.

از آنجا که اسلام داعیه‌دار برقراری کامل حقوق انسان‌ها است و حکومت منجی آخرالزمان را مدینه‌ای فاضله ترسیم می‌کند، بر آن شدیم وضعیت دین در عصر ظهور را بررسی نماییم. آیا در حکومت جهانی امام عصر نیز آزادی مذهب وجود دارد؟ بر فرض مثبت بودن پاسخ، چه قرائتی از دموکراسی دینی در آن عصر حاکم است؟ آیا این قرائت با قرائت حقوق بشری امروز از آزادی مذهب منطبق است؟

در یادداشت‌ها، امر به‌نظر می‌رسد، با توجه به نص آیات قرآن و لسان روایات، برخلاف فرضیه‌ی موجود، در حکومت امام عصر نیز آزادی مذهب وجود دارد. لیکن ممکن است با آزادی مندرج در اسناد بین‌المللی متفاوت باشد.

هرچند در بحث آزادی مذهب مکتوبات متعددی مرقوم شده‌است اما نوشتاری که به تلفیق موضوع با سیره‌ی امام مه‌ع (علیه السلام) پرداخته‌باشد، یافت نگردید. لذا ضرورت بررسی این موضوع بیش از پیش احساس شد. در این نوشتار، با بهره‌گیری از روایات موجود در مورد عصر ظهور درصدد یافتن پاسخ پرسش‌های مذکور برآمدیم. لذا نگاه به این موضوع صرفاً درون دینی بوده اما قابلیت بحث در حیطه‌ی برون دینی را داراست.

لازم به توضیح است، بنا به دلایل علمی، این اثر صرفاً به وضعیت ادیان آسمانی و پیروان اهل کتاب پرداخته‌است و پیروان سایر بدعت‌های موجود و ادیان زرتشتی را از حیطه‌ی بحث خارج است مگر در مواردی که صراحتاً بیان شده. هرچند ادیان و تمدن‌های مختلف هر یک به‌نوعی از منجی آخرالزمان یاد کرده‌اند، اما دیدگاه موجود در این مقاله، نگاه شیعی به مسأله ظهور است. لازم به توضیح است در این اثر، غرض از دین و مذهب، آن چیزی است که در اسلام تحت عنوان «دین» پذیرفته شده‌است. بنابراین فرقه‌های نوظهور، بدعت‌ها و سایر آئین‌ها که در قرائت حقوق بشری امروز به عنوان دین قلمداد می‌شوند، از دایره بحث خارج بوده و منظور از دین و مذهب در این تالیف، عبارت است از ادیان الهی، که پیروان آن «اهل کتاب» خوانده می‌شوند.

۱. برای مطالعه‌ی بیشتر مراجعه کنید به: پروین، خیرالله، باقری چوبه، عباس، بن‌دانشناسی اقدامات حزب الله لبنان از منظر حقوق بین‌الملل، تهران، خرسندی، ۱۳۹۳، صص ۲۳۴-۲۳۰.

در این راستا کتاب پیش‌رو در ۲ بخش تنظیم گردیده. بخش اول به مبحث پلورالیسم دینی و آزادی مذهبی اختصاص دارد، که هر کدام ذیل فصول جداگانه‌ای بررسی می‌شود. در بخش سوم نیز وضعیت دین در حکومت جهانی امام مهدی (علیه السلام) مورد بررسی قرار گرفته است. بدیهی است به دلیل بدیع بودن موضوع و گستردگی دایره‌ی شمول آن در چند شاخه‌ی علمی، نظرات، انتقادات و پیشنهاداتی وارد است که در راستای تکمیل، خود را بی‌نیاز از نظرات صاحب‌نظران ندانسته و صمیمانه از طرح چنین مباحثی استقبال می‌نماییم.

در پایان از اصحاب دلسوزانه استاد بزرگوار جناب آقای دکتر ظاهری که در انتخاب موضوع و تدوین این اثر موافقت فرمودند، از راهنمایی‌های دلسوزانه و علم ایشان بهره‌جسته‌ام کمال تشکر دارم و از خداوند طول عمر ایشان را می‌طلبم. همچنین از استاد گرانقدر جناب آقای دکتر پروین خالصانه سپاسگزارم که قلم توانمند ایشان زینت بخش مقدمه این کتاب گردید. راهنمایی‌های علمی فرهیختگان موسسه آینده‌روشن از جمله حجت الاسلام والمسلمین آیتی و تالیفات ایشان نیز در بخش‌های روایی بسیار مورد استفاده واقع شد. از تمامی دست‌اندرکاران انتشارات خرسندی که این اثر را برای چاپ برگزیدند، تشکر می‌کنم. در توفیقات روزافزون این مجموعه را از درگاه الهی طلب می‌کنم.

رجس حمیدی

بهار ۱۳۹۵ هجری قمری، با رمضان الکریم ۱۴۳۷